

TLM_Lausunto_MUONIO_Nivunkijärven ak_vireille tulo ja oas_20082026**Päätöksentekijä** Tornionlaakson museon johtaja Kallio-Seppä Titta**Valmistelija** rakennustutkija Ylimartimo Teija**MUONIO, NIVUNKIJÄRVEN ASEMAKAAVA, VIREILLE TULO SEKÄ OSALLISTUMIS- JA ARVIOINTISUUNNITELMA**

Muonion kunta on lähettänyt Tornionlaakson museolle tiedon Nivunkijärven asemakaavan vireilletulosta sekä osallistumis- ja arviointisuunnitelman nähtäville asettamisesta. Tiedoksiannon liitteenä museolle on toimitettu osallistumis- ja arviointisuunnitelma (Muonion kunta 22.7.2026) sekä kaavan laatimista varten tehty aluesuunnitelma (Reunanen-ark Oy, 30.3.2026). Alueellisena vastuumuseona Tornionlaakson museo arvioi kaavan laatimista rakennetun kulttuuriympäristön, maiseman ja arkeologisen kulttuuriperinnön näkökulmasta.

Suunnittelualue ja -tavoitteet

Suunnittelualue sijaitsee Nivunkijärven pohjoisrannalla Nivunkijärven ja Kenttjäjärven välissä, noin 20 kilometriä Muonion kuntakeskuksesta kaakkoon. Suunnittelualue on kooltaan noin 29 hehtaaria kiinteistöillä 498-401-34-14, 498-401-34-15 ja 498-401-34-23, sekä valtionmaalla 498-893-11-1. Alueella sijaitsee vuonna 2024 avattu matkailukohde Nivunki Village, joka sisältää tällä hetkellä 20 majoitusyksikköä, ravintolarakennuksen, varustevaraston ja panorama-saunan.

Osallistumis- ja arviointisuunnitelman (oas) mukaan aluetta on tarkoitus kehittää rakentamalla lisää majoitusyksikköjä, rantasaunoja sekä matkailua tukevia aputiloja (vastaanotto-, ravintola-, varasto- ym tiloja). Myös alueen läpi kulkevat tieyhteydet on tarkoitus tarkistaa kaavan laatimisen yhteydessä. Alueelle on laadittu alustava alueenkäyttösuunnitelma, jossa on osoitettu muun muassa palvelurakennuksia, varustevarastoja, kahvila- ja saunarakennuksia, majoitusrakennuksia (majoituskodit), ohjelmarakennuksia ja ohjelmapalvelualueita.

Rakennettu kulttuuriympäristö, maisema ja suunnittelutilanne

Suunnittelualue sijoittuu kaavallisesti Tunturi-Lapin maakuntakaavan (2012) sekä Jerisjärvi – Äkäsjärvi osayleiskaavan (2015) ja Olos-Särkijärvi-Toras-Sieppi osayleiskaavan (2014) alueille. Alueella ei ole asemakaavaa. Maakuntakaavassa suunnittelualue sijoittuu *Maa- ja metsätalousvaltaiselle alueelle* (M) sekä sisältyy *Matkailun vetovoima-alueeseen, matkailun ja virkistyksen kehittämisen kohdealueeseen* (mv). Alue rajautuu pohjoisreunastaan seudullisesti merkittävään *Virkistysalueeseen* (V) ja sitä sivuaa *Moottorikelkkailureitti* (IIII) ja *Ulkoilureitti* (ooo).

Voimassa olevissa yleiskaavoissa suunnittelualue on osoitettu osin *Pientalovaltaiseksi asuinalueeksi* (AP), *Loma-asuntoalueeksi* (RA), osin

Tornionlaakson museon johtaja

20.8.2026

§ 110/2026

Maisemallisesti arvokkaaksi peltoalueeksi (MA), Maa- ja metsätalousvaltaiseksi alueeksi rantavyöhykkeellä (M-1) sekä Retkeily- ja ulkoilualueeksi (VR).

Pientalovaltainen asuinalue (AP) Alue on tarkoitettu pientalovaltaisen rakentamisen alueeksi. Alueelle saa rakentaa yksi- tai kaksiasuntoisen asuin- tai lomarakennuksen talousrakennuksineen sekä sellaisia työtiloja, jotka eivät aiheuta haittaa ympäröivälle asutukselle. Rakennuspaikan rakennusoikeuden määrä on yhteensä 350 k-m². Rakennuspaikan koko tulee olla vähintään 5000 m². Uudis-, täydennys- ja korjausrakentaminen on sovitettava huolellisesti ympäröivään maisemaan. Rakentaminen tulee ohjata mahdollisuuksien mukaan peitteisille alueille sekä olemassa olevien rakennusten ja teiden yhteyteen. Uudisrakennukset tulee sijoittaa niin, että ne luovat yhtenäisen pihapiirin. Rakennussuunnittelussa tulee kiinnittää erityistä huomiota kohteen yhteensopivuuteen sitä ympäröivän rakennuskannan kanssa.

RA-Alue on tarkoitettu loma-asuntojen rakentamiseen. Merkittyä rakennuspaikkaa kohden saa alueelle rakentaa enintään yhden, 1½ -kerroksisen ja 120 k-m² olevan loma-asunnon sekä siihen liittyviä talousrakennuksia, joiden yhteenlaskettu kerrosala saa olla enintään 50 k-m². Rakennuspaikan vähimmäiskoko on 3000 m². Uudisrakentaminen on sovitettava huolellisesti ympäröivään maisemaan. Rakentaminen tulee ohjata mahdollisuuksien mukaan peitteisille alueille. Rakennuksia ympäröivä luonnontilainen kasvillisuus tulee säilyttää. Määräys ei koske asemakaavoitettuja alueita.

M-1-Alueella on voimassa MRL 43.2 §:n mukainen rakentamisrajoitus. Alueen rakentamisoikeus on siirretty maanomistajakohtaisesti saman maanomistussyksikön rakentamiseen tarkoitetuille alueille. Alueella sallitaan maa- ja metsätalouteen tai kalatalouteen liittyvä tarpeellinen rakentaminen MRL 72.3 §. Alueen metsänhoidossa on noudatettava Metsäkeskus Tapion ranta-alueita koskevia metsänhoitosuosituksia. Erityistä huomiota on kiinnitettävä rantamaisemaan ja luontoarvoihin. Maisemaa muuttavaa toimenpidettä ei saa suorittaa ilman MRL 128 §:ssä tarkoitettua maisematyölupaa (toimenpiderajoitus).

Osayleiskaavan mukaan VR-Alueella sallitaan vain pienimuotoisten, maisemaan sopivien ja virkistyskäyttöä palvelevien rakennelmien sekä alueen käytön edellyttämien teiden ja reittiverkoston rakentaminen. Rakennelmat on toteutettava siten, että ne sopeutuvat hyvin ympäröivään maisemaan ja maastonmuotoihin. Rakentamisessa käytettävien pintamateriaalien tulee sopia luonteeltaan ja väriykseltään hyvin ympäristöönsä. MRL 43.2 §:n perusteella määrätään, että alueen ranta-alueella ei sallita uudisrakentamista. MRL 43.2 §:n perusteella määrätään, että alueella suoritettavat, maisemallisia arvoja oleellisesti heikentävät toimenpiteet, kuten maa-ainesten otto ja metsien avohakkuu, edellyttävät kunnan myöntämää MRL 128 §:n mukaista maisematyölupaa.

*Nivunkijärven pohjoisrannan asuinkenttäalue on osoitettu osayleiskaavassa Paikallisesti arvokkaaksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi merkinnällä sk-1 ja pihapiirit on osoitettu yleiskaavassa Arvokkaiksi rakennuskohteiksi/pihapiireiksi merkinnöillä sr/16 **Törmälä** ja sr/17 **Nivunkijärvi**. Pihapiirejä koskevan yleiskaavamääräyksen (sr) mukaan kyseessä on Maisemakuvallisesti ja/tai kyläkuvaselityksellisesti arvokas rakennus tai pihapiiri, jonka ominaispiirteet tulee säilyttää. Rakennuskohteissa niitä muuttavien laajennus - tai korjaustoimenpiteiden kohdalla on ennen toimenpiteeseen ryhtymistä varattava museoviranomaiselle tilaisuus lausunnon antamiseen. MRL 41.2 §:n nojalla rakennuksen purkaminen edellyttää MRL 127 §:n mukaista purkulupaa. Numeroindeksi viittaa kaavaselostuksen kohdenumerointiin.*

Kulttuuriympäristöä koskevan merkinnän (sk-1) kaavamääräyksen mukaan Merkinnällä on rajattu paikallisesti arvokkaat Linkuniemen, Soukanniemen ja Nivunkijärven kylän alueet. Alueella tapahtuvassa rakentamisessa ja ympäristönhoidossa on otettava huomioon kulttuurimaiseman ominaispiirteiden

Tornionlaakson museon johtaja

20.8.2026

§ 110/2026

säilyminen. Rakennussuunnittelussa tulee huomioida alueen perinteinen rakennustapa ja rakennustoimenpiteet on sopeutettava huolella ympäröivään rakennuskantaan ja maisemaan.

MA-merkinnän Peltoalueella on erityistä maisemallista arvoa. Peltoalueet suositellaan pidettäväksi avoimena ja viljelykäytössä. Koko osayleiskaava-alueella koskevilla kaavamääräyksillä ohjataan muun muassa rakennusten sijoittelua, metsänhoitoa sekä rantamaiseman ja luontoarvojen huomioimista.

Lähin *valtakunnallisesti arvokas maisema-alue* (VAMA2021) on **Ounas- ja Pallastunturien maisemat** noin 4,5 kilometriä suunnittelualueelta koilliseen ja lähin *valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö* (RKY2009) **Keimiöniemen kalakentät** noin 10 kilometriä suunnittelualueesta pohjois-koilliseen.

Suunnittelualueella sijaitsevista rakennetun kulttuuriympäristön kohteista ei ole tarkempaa tietoa. Jerisjärvi – Äkäsjärvi osayleiskaavan kaavaselostuksen mukaan ”Kyläkohtaisen rakennusperinteen tarkempi kuvaus on *luettavissa Perusselvitykset ja kehittämisraportin* kohdasta Kulttuuriympäristö” ja ”Rakennustaiteellisesti tai kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden luokittelu perustuu kulttuuriympäristöstä vuonna 2005 tehtyyn selvitykseen. Selvityksen on laatinut Katriina Nyman.” Nyman on ollut silloinen aluearkkitehti Muonion kunnassa.

Kyseiset selvitykset eivät ole Tornionlaakson museon käytettävissä. Museolla ei myöskään ole tietoa suunnittelualueelle ilmeisesti jo 2024 valmistuneen rakentamisen laadusta tai sopeutumisesta arvokkaaseen ympäristöön. Suunnittelualueelta ei siten ole olemassa ajantasaista tietoa osayleiskaavassa vaalittavaksi osoitetusta rakennetusta kulttuuriympäristöstä ja arvokkaista rakennuksista tai niiden nykytilasta.

Arkeologinen kulttuuriperintö

Arkeologista kulttuuriperintöä ei ole mainittu millään tavalla osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa. Ilmeisesti minkäänlaista selvitystä alueen arkeologisesta kulttuuriperinnöstä ei ole vielä tehty. Kaavoitettava alue sijaitsee kuitenkin näyttävällä paikalla Nivunkijärven rannalla.

Kaavoitettavalta alueelta ei tunneta toistaiseksi yhtään muinaismuistolain (295/1963) suojaamaa kiinteää muinaisjäännettä. Lähimmät muinaisjäännekset, **Nivunkijärvi NW** (tunnus *muinaisjäännesrekisterissä* 1000006526) sekä **Nivunkijärvi 2** (tunnus *muinaisjäännesrekisterissä* 1000019024), sijaitsevat Nivunkijärven länsirannalla, noin 500 metriä hankealueesta lounaaseen. Lisäksi niiden lähistöllä, lähellä Nivunkijoen suuta sijaitsee muu kulttuuriperintökohde, patosilta **Nivunkijoki** (tunnus *muinaisjäännesrekisterissä* (1000098297), joka sijaitsee noin 700 metrin päässä hankealueesta.

Nivunkijärvellä on inventoitu viimeksi vuonna 2011 (MUONIO Olos-Särkijärvi-Torassieppi ja Jerisjärvi-Äkäsjärvi osayleiskaava-alueiden arkeologinen inventointi 18.7. – 29.7.2011 Piritta Häkälä / Museovirasto). Inventointiraportin liitteen 2 karttojen mukaan tuolloin ei inventoitu tässä käsiteltävää hankealuetta. Alueella ei siis ole voimassa olevaa, ajantasaista inventointia. Hankealueella on kuitenkin arkeologista potentiaalia: Vain puolen kilometrin päässä sijaitsevat

Tornionlaakson museon johtaja20.8.2026§ 110/2026

pyyntikuopat kertovat alueen historiallisesta käytöstä. Lisäksi aivan alueen pohjoispuolella sijaitsevan Kenttäjärven nimi voi viitata esimerkiksi paikalla olleeseen historiallisen ajan saamelaisasutukseen, josta voisi olla säilyneitä merkkejä myös hankealueen puolella. On siis mahdollista, että hankealueelta löytyy vielä toistaiseksi tuntemattomia muinaisjäännöksiä ja/tai muita kulttuuriperintökohteita.

Selvitykset

Suunnittelualue sijaitsee maisemallisesti näyttävällä ja arkeologisesti potentiaalisella alueella Nivunkijärven pohjoisrannalla. Suunnittelualue edustaa rakentamishistorialtaan alueelle perinteistä erämaa-asutusta ja alueen ympäristö on pääosin metsäaluetta, jolloin maankäyttömuodon muutoksella ja lisärakentamisella voi olla merkittäviä vaikutuksia kulttuuriympäristöön ja alueen maisemakuvaan.

Tornionlaakson museo edellyttää kaavoitettavan alueen maiseman ja kulttuuriperinnön selvitysten laatimista, jotta voidaan saada ajantasainen tieto sekä alueen rakennetusta kulttuuriympäristöstä, arvokkaista rakennuksista ja alueen mahdollisesta arkeologisesta kulttuuriperinnöstä alueidenkäyttölain 9§ mukaisesti.

Koska suunnittelun tavoitteena on mahdollistaa merkittävää lisärakentamista yleiskaavassa vaalittavaksi osoitettuun kulttuuriympäristöön ja sen välittömään läheisyyteen, tulee asemakaavoituksen yhteydessä selvittää suunnittelun kohteena olevan alueen rakentamishistoria ja säilyneisyys. Selvityksen tulee mahdollistaa rakennusten suojelutarpeen arviointi asemakaavatasolla.

Arkeologisen kulttuuriperinnön inventoinnissa tulee ottaa huomioon niin kiinteät muinaisjäännökset, kuin myös mahdollisesti nuoremmat muut kulttuuriperintökohteet sekä muut arkeologiset kohteet.

Alueen laajuuden vuoksi Tornionlaakson museon arkeologi ei voi tehdä inventointia virkatyönä. Arkeologinen inventointi, jonka kustannuksista vastaa hankkeen toteuttaja, tulee tilata muulta arkeologiselta toimijalta. Tämä lausunto tulee toimittaa valitulle inventoinnin tekijälle. Inventoinnin tekijän tulee toimittaa inventointiraportti Tornionlaakson museolle tarkastettavaksi ja vasta hyväksytty raportti voi toimia kaavoituksen tukena. Arkeologisten tutkimusten tulee perustua Suomen arkeologisten kenttätöiden laatuohjeisiin (2020).

Luettelo arkeologisia kenttätöitä toteuttavista toimijoista löytyy Museoviraston verkkosivuilta:

<https://www.museovirasto.fi/fi/kulttuuriymparisto/arkeologinen-kulttuuriperinto/arkeologisen-kulttuuriperinnon-tutkimus/arkeologisten-kenttatoiden-tilaaminen>

Suomen arkeologisten kenttätöiden laatuohjeet:

<https://www.museovirasto.fi/fi/kulttuuriymparisto/arkeologinen-kulttuuriperinto/arkeologisen-kulttuuriperinnon-tutkimus/arkeologisten-kenttatoiden-laatuohjeet>

Tornionlaakson museon johtaja

20.8.2026

§ 110/2026

Muita huomioita osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta

Tornionlaakson museon näkemyksen mukaan kaavan vaikutusten arviointia tulisi kuvata tarkemmin. Nyt suunnitelmassa on mainittu, että taloudellisten, sosiaalisten ja ympäristövaikutusten lisäksi arvioidaan vaikutukset kyläkuvaan. Tämä ei museon näkemyksen mukaan anna riittävän tarkkaa kuvaa siitä, että kaavaa laadittaessa tulee selvitettyä ja arvioitua kaavan vaikutukset maankäyttö- ja rakennusasetuksen (MRA) 1 § edellyttämällä tavalla. Vaikutukset tulee arvioida asetuksen edellyttämällä tavalla kyläkuvan lisäksi suhteessa maisemaan, kulttuuriperintöön ja rakennettuun ympäristöön. Suunnittelun pohjaksi ja arvioinnin tueksi olisi museon näkemyksen mukaan hyvä laatia useampia vaihtoehtoja, joita tulee myös havainnollistaa ja tutkia myös eri vaihtoehtojen vaikutuksia olemassa olevaan kulttuuriympäristöön ja mahdollisuuksia merkittävien vaikutusten vähentämiseksi.

Lausunnon valmisteluun on osallistunut arkeologisen kulttuuriperinnön osalta arkeologi Hanna Puolakka.

Kallio-Seppä Titta
Tornionlaakson museon johtaja

Jakelu

Muonion kunta
Muonion kunta, Harmaala Aatu
Museovirasto, Kulttuuriympäristön suojelu yksikkö
Lupa- ja valvontavirasto